Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 43, Aralık 2019, s. 1-22

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.39516>

Prof. Dr. Ergin UZGÖREN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İİBF, ergin.uzgoren@dpu.edu.tr

Gamze DUGAN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, SBE İktisat YL, dugangamze9@gmail.com

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ALANINDA HİZMET SAĞLAMA MODELİ OLARAK ORTAK SAĞLIK GÜVENLİK BİRİMLERİ: ESKİŞEHİR İÇİN DURUM ANALİZİ

Özet

Sanayi sektörünün gelişimine paralel olarak emek faktörünün istihdamı yaygınlaşmıştır. Dolayısıyla istihdam edilen çalışanların sağlıklı ve güvenli ortamlarda çalışmalarının sağlanması da önem kazanmıştır. Bu alanda dünya ölçeğinde çeşitli uygulamalar dikkate alınarak Türkiye’de 2012 yılında kabul edilen 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile düzenleme yapılmıştır. Bu çalışmada 6331 sayılı kanun neticesinde ortaya çıkan Ortak Sağlık Güvenlik Birimi (OSGB) piyasası iki aşamada incelenmiştir. Öncelikle piyasanın özellikleri, yasal çerçevesi ve unsurları üzerinde durulmuş, sonrasında ise Eskişehir’de OSGB piyasasının durum analizi gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmış ve 11 OSGB yetkilisi ile görüşülmüştür. Görüşme sırasında kullanılan sorular daha önce yapılmış benzer çalışmalardan da yararlanılarak tarafımızca düzenlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, uygulamada çeşitli sıkıntıların olduğu ve OSGB firmalarının bu sorunları çözmeye yönelik tipik oligopol piyasasında görülebilecek davranışlar içinde oldukları belirlenmiştir. Bu durumda devletin piyasayı kontrol ve düzenlemeye yönelik müdahalesinin önem kazandığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İş sağlığı ve güvenliği, Ortak Sağlık Güvenlik Birimi (OSGB), Oligopol piyasası, Eskişehir OSGB firmaları.

**COMMON HEALTH AND SAFETY UNITS AS A SERVICE PROVISION
MODEL IN OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY:
SITUATION ANALYSIS FOR ESKİSEHIR**

Abstract

In parallel with the development of the industrial sector, the employment of the labor factor has become widespread. Therefore, it became important to ensure that employees are working in healthy and safe environments. In this area considering various applications worldwide, the arrangements were made with No. 6331 Occupational Health and Safety Act that adopted in 2012 in Turkey. In this study, the Joint Health and Safety Unit (JHSU) market, which emerged as a result of Law No. 6331, is examined in two stages. Firstly, the characteristics, legal framework and elements of the market were emphasized, and then the situation analysis of JHSU market in Eskişehir was conducted. For this purpose, face to face interview method was used and 11 JHSU officials were interviewed. The questions that were used during the interview were arranged by us and by using similar studies. According to the results obtained, it is determined that there are various problems in practice and JHSU companies are behaving in a way that the typical oligopoly market behaves in order to solve these problems. In these circumstances, it is seen that the state intervention in controlling and regulating the market gains importance.

Key Words: Occupational Health and Safety, Joint Health and Safety Unit (JHSU), Oligopoly market, Eskişehir JHSU firms.

GİRİş

İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) alanında yapılan çalışmaların geçmişi, M 2000’lerde Hammurabi kaynaklarına kadar dayanmaktadır. Ancak zamanla sanayinin gelişmesi ve sanayi devriminin yaşanmasıyla yaygınlaşmış kesim olan işçi sınıfı toplumsal refahın bedelini ödemeye başlamış ve toplumsal adalet ile uymayan bu durum karşısında yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır (iek ve al, 2016:109).

Sanayi devrimi ile beraber bilimsel yenilikler makine ve teçhizat yapımını ileriye taşıyarak metalürji ve kimya sanayi alanının üretimde daha etkin kullanılması yolunu açmıştır. Bu yenilikler meydana gelirken ve üretimde kullanılmaları ağırlık kazanırken bu işi yapan çalışanların sağlıkları üzerinde yaratacağı etkiler göz ardı edilmiştir. Bu dönemde kullanılan üretim araç ve yöntemlerinin özelliği üretimde kullanılan ve insan sağlığını olumsuz etkileyen çıktı maddelerinin çalışma ortamına yayılmasına neden olmuştur. Hiçbir tedbirin olmadığı uzun saatler boyunca bu maddelere maruz kalan işçilerin sağlıklarında ciddi sorunlar meydana gelmiş ve meslek hastalarına bağlı olarak ölüm oranları artmıştır (Akpınar, 2013:.)

Artan lm oranları karşısında bu alanda düzenlenme yapılması gereği duyulmuş, iş kazası ve meslek hastalıkları risklerine karşı işçilerin korunmasına yönelik ilk yasal düzenlemeler ve çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

İş sağlığı ve güvenliği alanındaki ilk düzenlemenin 1802 yılında İngiltere’de dokuma fabrikasında çalışan ocuk işçilerin çıkarlarını korumak için yapıldığı görülmektedir. İş sağlığı ve güvenliği alanındaki ilk yasal düzenlemelerin 1800’l yıllara dayanması ve yeni gelişmekte

olan sanayi sektöründe yapılması ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile paralellik göstermektedir (Alper, 1988: 85-86).

İş Sağlığı ve Güvenliği konusunun uluslararası standartlara taşınması 1919 yılında Uluslararası alışma rgt'nün (ILO) kurulması ile gerçekleşmiştir. ILO anayasası başlangıç kısmında evrensel ve kalıcı barış, sosyal adalet temeline dayandırılmaktadır. Bu kapsamda birçok insanın adaletsiz, sefalet ve yoksulluğun bulunduğu ortamlarda çalışmasının sosyal adalet temeline aykırı olacağından bu alanda düzenlemelere gidilmiştir (ILO, 1919: 5). ILO'nun başlangıç döneminde iyileştirilmesini gerekli gördüğü bu alanların önemi bugün de geçerliliğini korumaktadır.

ILO'nun yaklaşımında Dünya Sağlık rgt (WHO) tarafından yapılan sağlık tanımının dikkate alındığı söylenebilir. Bu tanıma göre sağlık; *“sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence ruha ve sosyal yönden tam iyilik halidir”*. Tanımdan, fiziksel sağlığın yanında ruh ve sosyal yönden de bir tam olma durumunun ve çalışanlara en iyi sağlık koşullarının sağlanarak bu durumun sürdürülebilirliğinin de kapsandığı anlaşılmaktadır (WHO, 2014: 1).

Birinci sanayi devrimi ile beraber üretim hızla artmış ve yoğunluğu kömür ve demir madenlerinin bulunduğu doğal kaynak merkezli yreler, ilk ekonomik hareketliliğin yaşandığı yreler olarak ön plana çıkmıştır. İkinci Sanayi Devrimi ile beraber bu defa ekonomik hareketlilik ekonominin dışsallık yaratığı yörelere doğru genişlemiş ve kitle üretim devri ile birlikte büyük sanayi işletmeleri onlara çeşitli yarı mamül mal üreten işletmeler (yan sanayi) ile hızla kalabalıklaşan merkezler oluşturmuşlardır (Dinler, 2016: 449). 20. yüzyıl ile beraber sanayileşmenin anlamsal olarak farklılaşması fordizm üretim sürecini ortaya çıkarmış ve gerek toplumsal gerekse ekonomik alanda farklı bir üretim tarzının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Vurucu, 2013: 41). Bilgi devrimi ile bilgisayar teknolojisinin tasarım ve üretimde yoğun olarak kullanılması, birçok işi aynı anda yapabilen ve bunun için programlanabilen makinaların üretimde kullanılması hızlandırmıştır. Bu durum üretim tesis leklerinin küçülmesinin yanında, değişen tüketiciler tercihlerine kolay adapte olmayı sağlamıştır. Bu yeni üretim sistemi post-fordist üretim sistemi ya da esnek üretim sistemi denilmektedir. Bu dönemde Neo liberal politikaların hız kazanması ile beraber küreselleşme olgusu ortaya çıkmıştır (Dinler, 2016: 452). Küreselleşme, *“ulusal ekonomilerin serbestlik baz alınarak dünya ekonomisi ile bütünleşmesi”* olarak tanımlanabilir (Ata, 2000: 96). Buradan hareketle ülkelerin sahip oldukları potansiyel sermayeleri, ithalat ve ihracat aracılığı ile diğer ülkelere transferi daha kolay bir hal almaktadır. Bu durum ekonomik yarışın yüksek olduğu bir ortamın oluşmasına olanak sağlar (Aras ve Müslümov, 2002: 3). Gelişen teknoloji ile beraber mekan kavramının ortadan kalkması küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ), büyük firmalar ile rakip olamadıkları temel nokta olan daha geniş alanlara ulaşabilme konusunda nn açmıştır. Küreselleşme olgusuyla ihracatın önündeki engellerin kalkması, daha öncelerde ihracat olanağı olmayan ya da çok sınırlı olan küçük ve orta boy işletmelerin dünya piyasasına açılmasına olanak sağlamıştır (Dinler, 2016: 452). atal (2007) yılında yaptığı çalışmasında *“Sağlam ve sağlıklı KOBİ yapısı ekonomik genişlemenin, politik istikrarın ve sosyal refahın vazgeçilmez şartı, en önemli güvencesi ve temel şartlarından birisidir”* ifadesiyle KOBİ'lerin önemini belirtmiştir. Zira ekonomik kriz, konjonktürel dalgalanmalar vb. gibi ekonominin yapısını olumsuz etkileyen durumlarda büyük işletmelere oranla daha az etkilenmeleri KOBİ'lerin ekonomilerde yaygınlaşmasına neden olmuştur (atal, 2007: 334-335)

KOBİ sayısında meydana gelen bu artışlar beraberinde iş kazalarının artmasına neden olmuş ve bu tür işyerlerinde İSG alanına yönelik koruma ve nleme gibi aksaklıklar yaşanmaya başlanmıştır. Bu aksaklıkların giderilmesine yönelik çalışmalardan uzman ve hekim bulundurma zorunluluğu KOBİ bütçesini aşmasından dolayı ve devletin tek başına yeterli olmaması İSG hizmetlerinin dışarıdan yetkili kuruluşlarca tedarik edilmesine olanak sağlamıştır (Orhan, zkan ve Uysal, 2017: 209).

Gerek ILO, gerekse AB dışarıdan iş sağlığı ve güvenliği hizmeti sağlamada, hizmet şekillerini işverenlerin kendi inisiyatifine bırakması, birçok farklı hizmet modeli ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu hizmet modellerinin teknik açıdan farklılıklar içermektedir fakat işleyiş bakımından benzer özellikler taşımaktadır.

Dünyada İş Sağlığı ve Güvenliği hizmeti sağlamada kullanılan modeller İLO tarafından 7 bölüme ayrılmıştır:

- *İşletme içi model [In-plant (in-company)]*: İşletme içi model, hem kamu hem özel sektörde faaliyet gösteren tüm firmaların kendi ilerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetini sağladıkları modeldir. Buradaki İSG hizmeti çalışanları ve ailelerini de kapsayan geniş bir hizmettir. Modelde hizmet veren sağlık çalışanları, doktor ve hemşiler dışında geniş tecrübe disiplinine sahip sağlık çalışanlarını da içerir (www.ilocis.org).

- *İşletmelerarası model (Group or inter-enterprise)*: İşletmelerarası model, küçük ve orta boy işletmelerin kendi içinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetine sahip olmaması sonucu bu hizmetin dışarıdan sağlanmasıdır. İsveç, Norveç, Finlandiya, Danimarka, Hollanda gibi ülkelerde yaygın kullanılan hizmet modelidir. Modelin olumsuz yanı hizmetin sağlandığı alan ile için gerçekleştiği alanın arasındaki mesafedir (www.ilocis.org).

- *Endüstri odaklı model [Industry-oriented (branch-specific)]*: Endüstri odaklı model ise, grup modelin başka bir türüdür. Burada İSG hizmetleri belirli endüstride ağırlık kazanır. İnşaat, tarım, bankacılık bu sektörlerden birkaçıdır. Bu modelin üstün yanı belirli endüstride yoğunlaşma ve o endüstrinin sorunlarını kavrayıp etkin çözüm üretmesidir (www.ilocis.org).

- *Hastane polikliniği modeli (Hospital outpatient clinics)*: Hastane polikliniği modeli, genel olarak bakım talep eden yaralı ve sağlığı bozulmuş işçilere hizmet vermektedir. Modelin zayıf yanı mesleği icra eden doktor ve personelin iş kazası ve meslek hastalıkları alanında yeterli bilgiye sahip olmama olasılığıdır. Modelin en iyi uygulayıcısı İsveç'tir (www.ilocis.org).

- *Özel sağlık merkezleri modeli (Private health centres)*: Özel sağlık merkezleri modeli, ihtiyaç duyulan sağlık hizmetinin bir grup doktor yada işletmeci tarafından sağlandığı modeldir. Modelin eleştiren yanı bazı ülkelerdeki doktorların bu merkezleri özel klinik hizmetlerine dönüşmesine uygun davranmalarıdır (www.ilocis.org).

- *Birincil basamak sağlık birimleri modeli (Primary health care units)*: Birincil basamak sağlık hizmetleri modeli, yaygın olarak yerel belediye ve diğer yerel makamlara ya da ulusal sağlık hizmeti aracılığıyla düzenlenir. Model ağırlıklı olarak tarımsal işletmelere, kayıt dışı sektöre, ve serbest meslek sahiplerine İSG hizmetinin ulaştırılmasını önerir. Modelin uygulandığı bölge olarak bu alanlar ağırlıklı ise modelin daha avantajlı olacağı düşünülmüştür (www.ilocis.org).

- *Sosyal güvenlik modeli (Social security)*: Sosyal güvenlik modelinde ise, iş sağlığı hizmeti sosyal güvenlik sisteminin oluşturmuş olduğu özel kurumlar tarafından sağlanır. Amaç iş kazası ve meslek hastalığı meydana geldiğinde tazminat ödemekten sorumlu kuruluş tarafından İSG

hizmetinin kontrolünün sağlanmasıdır. İsrail, Meksika ve bazı Afrika lkelerinde yaygın olarak kullanılmaktadır (www.ilocis.org).

Türkiye’de de dışarıdan İş Sağlığı ve Güvenliği hizmeti sağlamada bazı modeller kullanılmaktadır. Bu modeller arasında en yaygın olarak kullanılan Ortak Sağlık Güvenlik Birimi (OSGB) modeli, ILO tarafından belirlenen işletmelerarası modele benzerlik göstermektedir.

Türkiye’de OSGB’lerin faaliyete başlaması 2012 yılında 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile olmuştur. Bu kanunun çıkarılmasındaki dayanak ILO ve AB’nin getirmiş olduğu standartlardır.

Türkiye’de İSG hizmetlerinin sunum modellerine ilişkin yasal düzenlemelere göre üç farklı hizmet türü söz konusudur:

-İş Yeri Sağlık Güvenlik Birimi (İSGB): İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülmesinde kullanılan bir modeldir. İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı çalışılan firmanın bünyesinde istihdam edilir ve yasal düzenlemelerde gerekli görülen şartlar firma bünyesinden temin edilir. Daha çok büyük ve kurumsal firmalar tarafından tercih edilir. İLO’ nun ortaya koyduğu işletme içi modele eşdeğerdir (Atalay, 2014: 4).

-Ortak Sağlık Güvenlik Birimi (OSGB): İş sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinde kullanılan bir başka yöntem ortak sağlık güvenlik birimleridir. İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanını kendi bünyesinde alıştıramayan işyerleri bu hizmeti gerçekleştiren bakanlık onaylı OSGB’lerden hizmet alımı yapabilir. Firma dışında yine yasal düzenlemelerin gerektirdiği şartları sağlamak koşuluyla faaliyet gösterirler. Bazı ülkelerde görülen ve işletmelerarası model olarak adlandırılan modele benzer bir modeldir (Atalay, 2014: 4)

-Toplum Sağlığı Merkezleri (TSM): Türkiye’de 2010 yılında birinci basamak sağlık hizmeti sunumunda aile hekimliği sistemine geçmiş ve her ilçede TMS kurulmasını öngörmüştür. Sağlık Bakanlığı birimi olan TSM’den İSG hizmeti verilmesi 2000’li yılların başlarında uluslararası kuruluşlarca gündeme getirilen Temel İş Sağlığı Hizmetleri kavramı kapsamında değerlendirilebilir. TSM’ler gerekli koşulları sağlayıp çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nca yetkilendirildiğinde İSG hizmetleri verebilir (Atalay, 2014: 5)

Bu alışmada Türkiye’de en çok tercih edilen dışarıdan hizmet sağlama modeli olarak ortak sağlık güvenlik birimi (OSGB) dikkate alınmıştır.

1. Ortak Sağlık Güvenlik Birimleri (OSGB)

Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki düzenlemeler 2012 yılında 6331 sayılı kanun ile yapılmıştır. Bu kanunun amacı “*İş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir*” (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (İSGK), 2012: md 1).

Ortak Sağlık Güvenlik Birimi (OSGB) “*Kamu kurum ve kuruluşları, organize sanayi bölgeleri ile 13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketler tarafından, işyerlerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini sunmak üzere kurulan gerekli donanım ve personele sahip olan ve Bakanlıkça yetkilendirilen birim*” olarak tanımlanmıştır (İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği (İSGHY), 2012: md 4).

İşveren, alışanlarının sağlığı ve güvenliği için yerine getirmesi gereken ykmllkleri yönetmeliklerde açıkça belirtilmiştir. İşveren, gerek iş sağlığı ve güvenliğine yönelik tedbirlerin alınması, uygulamaların izlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının erken teşhisi ve önlenmesi, gerekse çalışma sırasında acil tedavi ve ilk yardımı için gerekli personeli temin etmekle ykmldr. İşveren, alışan sayısına göre bir ya da birden fazla iş yeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı görevlendirir. Diğer sağlık personeli görevlendirmesi için çalışan sayısının on ya da daha fazla olması ve işyerinin çok tehlikeli sınıfta yer alması gerekir (İSGHY, 2012: md 5-1).

Eğer işveren iş yeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının tam zamanlı çalışmasını gerektirecek bir durumla karşılaşırsa, İşyeri Sağlık Güvenlik Birimi (İSGB) kurmak durumundadır. İSGB'nin kurulmuş olduğu işyerlerinde diğer sağlık personelinin istihdam edilmesi gerekmektedir (İSGHY, 2012: md 5-3).

OSGB kurulması ve hizmet sunulması için tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan en az bir işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personeli istihdamı zorunludur (İSGHY, 2012: md 12-1). OSGB'lerde tam zamanlı çalışan personel başka bir OSGB'de ya da başka bir işyerinde aynı unvanla çalışamayacağı gibi, Bakanlık tarafından belirtilen eğitim kurumlarında da eğitimci unvanı ile görev yapamazlar (İSGHY, 2012: md 12-2). İşlerinin yürütülmesi için gerekli olan çalışma alanları personel sayısına yetecek asgari büyüklükte olmasının yanı sıra yönetmelikte bazı alt sınırlara tabi tutulmuştur. İş Sağlığı ve Hizmetleri Yönetmeliğine göre işyeri hekimi tarafından kullanılan muayene odası en az 10 metrekare, ilkyardım ve muayene için kullanılacak oda 15 metrekare, iş güvenliği için kullanılacak oda 10 metrekare ve bekleme yeri olarak kullanılabilecek oda ise 12 metrekarelik büyüklüğe sahip olmalıdır. Ayrıca OSGB'lerin zemin kat veya müstakil binalarda kurulması zorunlu olup, tesis içinde ise arşiv odası ve en az bir tuvalet ve lavabonun bulunması da gerekmektedir (İSGHY, 2012: md 12-3).

OSGB'ler işyerinde sağlıklı ve güvenli ortamın oluşturulması için öncelikle çalışanın eğitimi ve işyerinde kaza, yangın ve doğal afet gibi acil müdahale gerektiren durumların belirlenip, acil durum planının hazırlanması olmak üzere çalışanın sağlık gözetiminin uygulanması ve kontrolü gibi görev ve sorumlulukları yerine getirmektedir. Yapılan alışmalar ve kayıtlar OSGB bünyesinde arşivlenmelidir (İSGHY, 2012: md 13). OSGB ve işveren dijital platformda İSG-KATİP¹ üzerinden yaptıkları sözleşmeyi en az 15 gün içinde karşılıklı olarak onaylayarak, birer nüshasını kendilerine almalıdır (İSGHY, 2012: md 14-a).

OSGB'ler yönetmelikte ve kanunda belirtilen şartları sağladıktan sonra almış oldukları yetki belgesi ile hizmete başlayabilirler. OSGB'lerin denetimleri alışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılır ve yıl içerisinde belli periyotlarda denetime tabi tutulurlar. Hizmetlerini gerçekleştirirken yapmış oldukları ihmaller bu denetimler sırasında belirlendiğinde, ihmalin derecesi yetki belgesinin iptalini gerektiren durumların dışında ise yönetmelikte belirlenen ihtar puanları uygulanır. İhtar puanlarının toplamının 300 e ulaşması durumunda Genel Mdrlk OSGB'nin yetki belgesi altı ay süreyle askıya alınır (İSGHY, 2012: md 21-22).

¹ İSG-KATİP: iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri ile ilgili iş ve işlemlerin Genel Müdürlük tarafından kayıt, takip ve izlenmesi amacıyla kullanılan iş sağlığı ve güvenliği kayıt takip ve izleme programıdır (İSGHY, 2012 md:4-d)

6331 sayılı kanun, “*kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve iş yerlerine, bunların işveren ve işveren vekilleri, ıracak, stajyerler gibi çalışanlar dahil faaliyet konularına bakılmaksızın*” uygulanır. Ancak kanunda yer alan bazı istisnalar ise şunlardır:

-*Fabrika, bakım merkezi, dikimevi vb. işyerlerindeki* hariç *Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının faaliyetleri.*

-*Afet ve acil durum birimlerinin mübadele faaliyetleri.*

-*Ev hizmetleri.*

-*alışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar.*

-*Hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan işyurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri*” (İSGK, 2012: md 2).

İş sağlığı ve güvenliği hizmetinin belli şartlar sağlandığında devlet tarafından desteklendiği İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunun da aıkca belirtilmiştir. Buna göre, kamu kurum ve kuruluşları hariç çok tehlikeli ve tehlike sınıfında yer alan işyerlerinde ondan az çalışanı bulunması şartıyla faydalanabilir. Ancak Cumhurbaşkanı ondan az çalışanı bulunan az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinin de faydalanmasına karar verebilir. Giderler Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finanse edilecektir (İSGK, 2012: md 7-a,b).

1.1. Gezici İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri

Gezici İSG hizmetleri, 6331 sayılı kanunun zorunlu hale getirdiği iş yerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin kapsamı içerisinde yer alır. Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2016 yılında 567092 sayılı genelgesinde bu hizmetin gerekliliği hakkında detaylı açıklama yapılmıştır. “*lkemiz iş sağlığı hizmetlerine ilişkin 161 Sayılı İLO Sözleşmesini imzalamış olup söz konusu sözleşmede temel iş sağlığı ve hizmetlerinin işyerinde verilmesi tavsiye edilmektedir. İşyeri ve çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği (İSG) koşulları değerlendirilerek, temel iş sağlığı hizmetlerinin çalışma saatleri içinde işyerinde verilmesi; kolay, erişilebilir, etkili, hızlı ve verimli iş sağlığı hizmetlerinin sunulabilmesi adına önem arz etmektedir. İş sağlığı gözetimlerinin işyeri dışında verilmesi iş gücü, iş günü, üretim ve iş verimi kayıplarına neden olmaktadır. Diğer yandan, özellikle kimyasal maruziyetlere ilişkin bazı laboratuvar tetkikleri için numunelerin mesainin başlangıcında, ortasında ya da bitiminde alınması gibi bilimsel zorunluluklar bulunmaktadır. Açıklanan nedenler iş sağlığı hizmetleri kapsamındaki sağlık gözetimine esas tetkiklerin gezici İSG araçları ile sunulmasını gerektirmektedir*” (Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (SHGM), 2016).

Bu uygulama iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin gerçekleştirilmesi adına atılmış önemli bir adımdır. Bu hizmeti önemli kılan en büyük etmenlerden bir tanesi hizmetin çalışanların iş yerinde veriliyor olmasıdır. Kar amacı güden işyerleri verimlilik kaybı, çalışma günü kaybı vb. gibi maliyeti arttırıcı unsurları bahane ederek çalışanların sağlıklarını göz ardı etme gibi durumları, gezici İSG hizmeti uygulaması ile ortadan kalkmaktadır. Bu uygulamanın her yıl belli periyotlarla yapılması uygulamanın temel esasını oluşturur. Sağlık durumunda değişiklik meydana gelen çalışan teşhis ve tanısının erken konması ile bölümüne uygun olarak hastanelere sevkı sağlanır. İlgili hizmeti gerçekleştiren kuruluş tarafından raporların dosyalanarak şirkete teslim edilmesi çalışanların sağlıklarında meydana gelen değişimlerin yıldan yıla gözlemlenmesine olanak sağlamakla beraber, yapılan denetimlerin daha doğru sonuçlar vermesini sağlar.

İş yerinde sağlık gözetimi amaçlı basit tıbbi tetkikler ve röntgen hizmetleri il sağlık müdürlüğü tarafından yetkilendirilmiş gezici İSG araçları vasıtasıyla yapılır. Gezici İSG araçları İSGB veya OSGB tarafından sunulur. Gezici İSG araçları yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından basit röntgen ve tetkik ve numune taşımakta kullanılır. Bu araçlarda alınan numunelerin analizleri 09/10/2013 tarihli ve 28790 sayılı Tıbbi Laboratuvar Yönetmeliği hükümleri uyarınca Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş tıbbi laboratuvarlarda yapılabilir (SHGM, 2016: a)

Gezici İSG araçları ile sağlanabilecek hizmetler arasında Tozla Mücadele Yönetmeliği kapsamında işyeri hekiminin uygun gördüğü durumlar için PA akciğer radyografi çekim hizmeti, endüstriyel tarama işitme testi, basit solunum fonksiyon testi, temel/basit laboratuvar tetkikleri ile biyokimya, mikrobiyoloji ve toksikoloji testleri için numune alma hizmetleri sayılabilir. Bu işlemleri işyeri hekimin gözetimi altında bölümüne uygun sağlık personeli gerçekleştirebilir ancak işe giriş ve periyodik muayene formu iş yeri hekimi tarafından değerlendirme sonuçları yazılmak suretiyle doldurulur. Raporlama yapılamaz.

Araç için yetki belgesi alınırken, araç hangi amaçla kullanılacaksa o hizmet için yetki alınır. Örneğin röntgen çekimi amaçıyla kullanılacak gezici İSG araçları başka amaçla kullanılamaz. Solunum fonksiyon testi ve endüstriyel tarama işitme testi aynı araçta yapılabilir ancak işitme testinin yapılması esnasında araçta başka işlem yapılamaz (SHGM, 2016: b)

Gezici İSG araçları aylık çalışma programlarını çalışmaları için yetki aldıkları il sağlık müdürlüklerine bildirmekle ykmldrlerd. İzleyen ayın çalışması beş iş günü önceden bildirilir. İl sağlık müdürlüğü gezici İSG araçlarının verdikleri hizmetleri iş yerlerinde yılda en az bir defa denetler. Denetlemeler sonucunda tespit edilen eksiklikler için araç sahibine 45 gün ve buna ek 45 gün daha verilir. Bu sreler sonunda eksikliklerini tamamlayamayan araçların yetki belgeleri iptal edilir (SHGM, 2016: a).

1.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Bilgi Yönetim Sistemi (İBYS)

İş sağlığı ve güvenliği kanununa dayanarak yürütülen iş ve işlemler hakkında gerekli bilgi ve belgelerin toplanması amaçıyla elektronik bir ortam oluşturulmuştur. Oluşum 6331 sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanununun 27. Maddesine dayandırılmıştır. Buna göre “ *Bakanlık, bu kanuna göre yapılacak iş ve işlemlere ait her türlü belge veya bilgiyi, elektronik ve benzeri ortamlar üzerinden isteyebilir, arşıvleyebilir, bu ortamlar üzerinden onay, yetki, bilgi ve belge verebilir*” ibaresi yer almaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM), 2018-1). Maddedeki yetkili bakanlıktan, çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kast edilmiştir (İSGGM, 2018-1: 1-a)

İBYS sisteminin oluşturulmasındaki temel neden sektöre ve bölgeye özgü toplanan verilerin, bölgesel farklılıklar içinde değerlendirilerek gerekli önlemlerin öncelik oluşturulmasını sağlamaktır. Mevcut veriler ile bu sistemden elde edilecek verilerin sentezi ile bütünleşik bir bakış açıcı oluşturup, önleyici stratejiler geliştirmek programın bu ayağının başlatılmasındaki en önemli nedenlerden biridir (www.ibys.csgeb.gov.tr, 22.10.2019).

Uygulamada verilerin girilmesi için gerekli yazılım entegratör firmalar tarafından tedarik edilmektedir. Entegratör firma; İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü 2018-1 nolu Dış Genelgesinde “*Bakanlığa gönderilecek verileri aktaran, Yetkili Kurum ve İSG profesyonellerince kullanılacak yazılımları geliştiren firma*” olarak tanımlanmıştır (İSGGM, 2018-1: 1-i).

Entegratör firmalar ilk önce yetkili bakanlıkla sözleşme yapmaktadırlar. Yapılan sözleşme sonrasında Bakanlığa ait resmi internet sitesinde sözleşmeli entegratör firma listesi ilan edilir. Bakanlık ile sözleşme yapıp entegratör firma olarak faaliyet göstermek isteyen firmalar;

-“İSGGM internet sitesinde ilan edilen Gizlilik ve veri paylaşım sözleşmesinde belirtilen şartları yerine getirmek ve devamlılığı sağlamak,

-Başvuru tarihi itibarıyla ISO 27001 belgesine sahip olmak ve devamlılığını sağlamak

-Veri setinde belirtilen verileri üretebilecek yazılım altyapısını hazırlamak ve veri güvenliğini ihlal etmeden veri aktarımını metotlara uygun şekilde sağlamakla yükümlüdür” (İSGGM, 2018-1: 2-a,b,c).

Bakanlık tarafından yapılan her türlü değişiklik resmi internet sitesinde ilan edilmesi ardından 30 takvim günü içinde entegratör firma, bu değişiklikler için gerekli hazırlıkların tamamlanarak yeni sürece uyumunun olması gerekliliği genelgede bildirilmiştir (İSGGM, 2018-1). Burada gerek verilerin saklanması gerekse yapılan değişikliklere uyumda teknik altyapının oluşturulması gibi entegratör firmaya ait sorumluluklar bulunmaktadır.

Yayınlanan genelgede “Bakanlık herhangi bir sebep göstermeksizin entegratör firmaları ilgili mevzuat, gizlilik ve veri paylaşım sözleşmesi ve taahhütname hükümleri çerçevesinde denetleyebilir” ibaresi bulunmaktadır (İSGGM, 2018-1). Genelgede bu maddeden de anlaşılaçağı üzere sadece denetimin hangi kanun ve hükümlere dayandırılacağı hakkında bilgi verilmiş, denetimin içeriği hakkında bilgi paylaşımı yapılmamıştır. Denetimde belirlenmiş olan aksaklıkların düzeltilmesi için entegratör firmaya 30 günü geçmemek üzere süre verilmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının resmi sitesinde yayınlanan verilere göre güncel entegratör firma sayısı 72 iken; toplam yazılım sayısı 78’dir. Sayılar arasındaki farkın nedeni şirket yazılımlarının hem web hem masaüstü olarak alınabilme olanaının olmasından kaynaklanmaktadır. İki uygulamayı da yapmak isteyen entegratör firma ikisi için de yetki almış durumdadır (www.ibys.csgeb.gov.tr, 22.10.2019).

İBYS uygulamasının içindeki veri setlerinin kapsamında çalışanların eğitimi, sağlık gözetimleri, saha gözetimleri (tehlike kaynakları) yer almaktadır (www.ibys.csgeb.gov.tr, 22.10.2019).

İş yeri hekimlerinin de e-reçete kullanma zorunluluğuna geilmesindeki amaç İBYS sitemini daha güçlü kılmak için temel oluşturmaaktır. İBYS ile İSG bilgilerini-ki bunlar eylem planları, detaylı eğitim bilgileri vb.- bünyesinde toplayan Bakanlık, Sigorta Genel Müdürlüğü ile de beraber hareket ederek işyerleri hakkında detaylı bilgi edinmeyi amaçlamaktadır.

1.3. Ortak Sağlık Güvenlik Birimi Hizmet Standartlarının İyileştirilmesi Projesi (OSGB HİSİP)

Türkiye’de, dışarıdan hizmet sağlama modeli olarak benimsenen ve uygulanmaya başlanan OSGB modeli, zaman içinde tercih edilen bir model haline gelmiş ve önemi artmıştır. Artan önemine bağlı olarak OSGB’lerden hizmet alan iş yerlerine sunulan hizmet standartlarının artırılması ve İSG hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla Ortak Sağlık Güvenlik

Birimi Hizmet Standartlarının İyileştirilmesi Projesi (OSGB HİSİP) başlatılmıştır (www.osgbhisip.gov.tr).

Projenin ilerlemesini sağlayan en önemli etken gnlllktr. Gönüllü olan ilgili katılımcıların talepleri doğrultusunda gerekli aşamalardan geçtikten sonra proje gerçekleştirilir. Bu proje için Türkiye’de Adana, Afyon, Ankara, Elazığ, Eskişehir, İstanbul, Kayseri ve Muğla pilot il olarak seçilmiş ve buradan katılımın sağlanması amaçlanmıştır (www.osgbhisip.gov.tr). Projenin nceliği gönüllülük olurken, ikinci sırada pilot uygulamaların yapılacağı OSGB’lerin seçiminde öncelikli olarak maden ve inşaat sektöründe hizmet veren birimlerin seçilmesi yer almaktadır. Sektörlerin seçilmesinin nedeni iş sağlığı ve iş güvenliği konusunda öncelikli öneme sahip olmalarıdır. Bu projenin katılımcı bir yapısının olması ve devlet-özel sektör işbirliği içinde çalışıyor olması da, önemli bir farklılık yaratmaktadır (www.osgbhisip.gov.tr).

Projenin ilk adımında gönüllü olan OSGB’lerin hizmet verdiği iş yerleri gözlemlenir ve raporlanır. İkici adım eylem planı oluşturulmasıdır. Bunun için bakanlığın onayı alınır. nc adım ise hazırlanan eylem planının şirketler tarafından uygulanması ve gözlemlerin raporlanmasıdır. Son adımda OSGB yetkililerin taahhüt ettikleri geliştirici eylemlerin gerçekleşme durumlarının yer aldığı gelişim raporu bulunmaktadır (www.osgbhisip.gov.tr).

2. Eskişehir’de Ortak Sağlık Güvenlik Birimi Piyasası Durum Analizi

Türkiye genelinde hizmet veren 2349 adet OSGB firması bulunmaktadır (<https://isgkatip.ailevecalisma.gov.tr/Logout.aspx>, 26.10.2019). Ayrıca Türkiye genelinde görev yapan 12.493 A sınıfı İş Güvenliği Uzmanı, 17.143 B sınıfı İş Güvenliği Uzmanı ve 42.802 C sınıfı İş Güvenliği Uzmanı bulunmaktadır. İşyeri Hekimi sayısı ise 29.701, Diğer Sağlık Personeli sayısı 17.507’dir.

Eskişehir’de 01 Ekim 2019 tarihi itibarıyla aktif olarak faaliyet gösteren 27 OSGB bulunmaktadır. Ayrıca Eskişehir’de, hem bireysel hem de bir OSGB’ye bağlı olarak 189 A sınıfı İş Güvenliği Uzmanı, 245 B sınıfı İş Güvenliği Uzmanı ve 708 C sınıfı İş Güvenliği Uzmanı hizmet vermektedir. Bu sayılara ek olarak 440 İşyeri Hekimi ile 357 Diğer Sağlık Personeli mevcuttur (<https://isgkatip.ailevecalisma.gov.tr/Logout.aspx>, 26.10.2019). Hem Türkiye genelinde hem de Eskişehir’de C sınıfı İş Güvenliği Uzmanı sayısının fazla, A sınıfı İş Güvenliği Uzmanı sayısının ise nispeten daha az olduğu dikkati çekmektedir.

Bu alışmada Eskişehir’deki OSGB piyasasının bir durum analizi gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

2.1. Yöntem

Çalışmadaki hedefe yönelik olarak Eskişehir’de aynı faaliyet alanı içinde bulunan 11 OSGB firması yetkilisiyle yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak veri elde edilmeye çalışılmıştır. Yüz yüze görüşme (mülakat) yöntemi ile veri toplanması; görüşmecinin ilgili kişiye sorularını sorması ve bizzat cevaplarını alarak not etmesi şeklinde gerçekleştirilir (Uzgören N., 2012: 13). İlgili firma yetkililerine yönlendirilen sorular daha önce yapılmış bir alışma (Orhan, zkan ve Uysal, 2017) esas alınarak, tarafımızca genişletilerek düzenlenmiş ve iki grupta toplanmıştır.

Birinci grupta yer alan sorular görüşme yapılan OSGB’leri tanımaya yönelik iken, ikinci gruptaki sorular ile OSGB’lerin uygulama ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amacına yöneliktir.

OSGB yetkilileriyle yapılan görüşmeler ortalama 30-45 dakika civarında sürmüştür. Her bir OSGB yetkilisi ile bir defa görüşme fırsatı bulunabilmştir. Görüşme yapılacak OSGB'lerin seçiminde piyasadaki hkimiyetleri esas alınarak örneklem grubu oluşturulmuştur. Ekim 2019 tarihinde Eskişehir'de faaliyet gösteren 27 OSGB içerisinden 14 OSGB seçilmiş ve bunlardan 11 OSGB ile görüşme yapılabilmştir. Veri toplama sırasında seçilmiş 3 OSGB ile grşilememesinin nedeni; firma yetkililerinin bu durumu denetim olarak algılayıp bilgi vermek istememesi olarak düşünülmektedir. Görüşme yapılan OSGB'lerin ise, görüşme sırasında samimi ve yardımcı olma yanlı davranışları gözlemlenmiştir.

2.2. Bulgular ve Yorum

Eskişehir' de tüm OSGB'lerinin fiziki şartları yönetmeliğe uygun olduğu ve iş güvenliği hizmetlerinin kendi firmaları tarafından karşılandığı belirlenmiştir. Görüşme gerçekleştirilen bir OSGB ofisinin küçük olduğu göze çarpmış ve bu durum sorulduğunda ofis ölçülerinin yönetmeliğe tam olarak uygun olduğunu, yönetmelikteki ölçülerin değiştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu durumu denetime gelen memurlara da ilettilerini ancak bir değişiklik yapılmadığını söylemişlerdir. Bir OSGB'de uzman ve hekim, iki OSGB'de ise sağlık personeli açısından eksikliklerin olduğu gözlemlenmiştir. Ancak genel olarak OSGB yöneticilerinin yönetmeliği uygulamada istekli oldukları ve güncel değişiklikleri takip ettikleri sonucuna varılmıştır.

Tablo 1. OSGB'lerin Hizmet Yılı

M1,M7,M8	7 YIL
M2	2 YIL
M3	5 YIL
M4, M9	4 YIL
M5, M11	6 YIL
M6	3 YIL
M10	1 YIL

Eskişehir'de hizmet veren OSGB'ler incelendiğinde yönetmeliğin yayınlandığı tarihten başlayarak hala hizmet veren 3 OSGB olduğu gözlemlenmektedir. Daha sonraki yıllarda ise tüm Türkiye'de olduğu gibi Eskişehir'de OSGB sayısında artış gözlemlenmiştir. En yeni OSGB ise 1 yıl önce faaliyetine başlamıştır.

Tablo 2. OSGB'nin Yaklaşık Olarak Hizmet Sunduğu Firma Sayısı

M2, M4, M6	0-50
M10, M9	50-100
M1, M5, M7, M8	150-200
M 11	200-250
M3	250-300

Veriler incelendiğinde Eskişehir'de 4 OSGB'nin (M1, M5, M7, M8) 150-200 firmaya hizmet verdiği, sadece bir OSGB'nin (M3) ise 250-300 firmaya hizmet verdiği görülmektedir. 0-50 arası firmaya hizmet veren OSGB'lerin son dört yıl içerisinde kuruldukları dikkate alındığında, piyasaya hakim olan firmaların ilk kurulan firmalar olduğu söylenebilir.

Tablo 3. OSGB'nin Ağırlıklı Olarak Hizmet Verdiği Sektör

M1, M11	Belirli bir sektör yok
M2, M6, M8, M10	İnşaat sektörü
M3	Metal sektörü
M8	Maden sektörü
M7	Bilgi paylaşmıyor
M4	Sağlık sektörü
M5, M3	Sanayi sektörü
M9	Tehlike sınıfındaki işyerleri

OSGB'lerin hizmet verdikleri sektörler değerlendirildiğinde ağırlığın inşaat sektörü olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum son yıllarda genel ekonomi politikaları kapsamında inşaat sektörüne verilen önemin bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. İkinci olarak sanayi sektörü yer alırken sonrasında sağlık, maden ve metal sektörlerinin sıralandığı görülmektedir.

Tablo 4'de OSGB'lerinin hizmet sundukları firmalara ne tür katkılar sağladıklarını belirlemeye yönelik soruya verilen cevaplar incelendiğinde önemli sonuçlara ulaşılmaktadır.

İşçiyi ve işvereni koruma, sağlık ve ortamın güvenliği yönünden katkıları sağlama, çalışanları bilgilendirme ve risk değerlendirmesi yapma, işçi ve işvereni bilgilendirme gibi olumlu işlevler yürüttüklerini belirten firmalar olduğu gibi; olumlu bir katkı yaratmadığı düşüncesinde olan OSGB firmaları da bulunmaktadır. Bu yargıya ulaşmada en önemli nedenler olarak; firmaların geleneksel düşünce ve yargılarının değiştirilememesi, devletin denetim mekanizmasının yetersiz kalması gösterilebilir.

Tablo 4. OSGB'nin Hizmet sunduğu İşletmelere Sağladığını Düşündüğü Katkılar

M3	Firmanın geleneksel düşünce yapısını değiştiremiyoruz
M6	İSG kültürü oluşturmak için elimizden geleni yapıyoruz
M1, M5, M10	Hem sağlık hem de İSG açısından şirketi olumlu etkiliyoruz
M3	Bir katkımızın olduğunu düşünmüyorum
M5	Yönetmelikler uygulamaya dhil edildikçe daha fazla katkı sağlıyoruz
M1, M11	Ortamın güvenli olmasını sağlıyoruz
M3,	Devletin sağladığı denetim mekanizması olmadığından katkımız olmuyor
M9	üretimin veya hizmetin gerçekleştiği alanlarda mühendislik bakış açısı ile tespit ve önerilerde bulunuyoruz
M1, M2	İşçiyi korumak, işvereni korumak
M7	alışanları bilgilendirmek
M4	Sağlık açısından önemli katkılarımız var
M8	Teoride katkılarımız çok iyi ama uygulamada git gide daha az katkı sağlamak zorunda kalıyoruz
M6	Dokümantasyon anlamında yardımcı oluyoruz
M3, M5	Risk değerlendirmesi yapıyoruz
M9	İSG ile ilgili işçi ve işverene gerekli bilgileri veriyoruz

Tablo 5. OSGB'nin Hizmet Sunduğu İşletmenin İSG Uygulamalarını Kontrol Sıklığı ve Yöntemi

M1, M3, M6, M5, M8, M10, M11	İşletmelerin tehlike sınıflarına göre sreler bulunuyor ve o srelerde orada oluyoruz
M2	Sürekli kontrol yapıyoruz
M1, M3	Saha kontrolü yapıyoruz
M4, M6	Not tutma yöntemi uyguluyoruz
M11	Check-list yöntemi uyguluyoruz
M4	Ayda bir defa kontrol ediyoruz
M5	Gözlem ile kontrol yapıyoruz
M1	Evrak kontrolü yapıyoruz
M11	Yıllık alışma planlarını kontrol ediyoruz
M7, M8	Haftalık belirli günleri kontrole gidiyoruz

İşletmelerin bulunmuş oldukları tehlike sınıflarına göre Bakanlık tarafından belirlenen süre zarfında hem uzman hem de hekimin işyerinde bulunması gerektiği daha önceki bilgiler arasında verilmiştir. Görüşme sonrası ortaya çıkan tabloda, 7 OSGB'nin (M1, M3, M6, M5, M8, M10, M11) yasal süreleri gözeterek işyerlerinde bulundukları, 2 OSGB'nin (M7,M8) haftanın belirli günleri, 1 OSGB'nin (M2) ise hekim ve uzmanlarının sürekli işyerlerinde oldukları, 1 OSGB'nin (M4) kontrollerini ayda bir defa yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılıkların yoğunlukla hizmet verdikleri sektörlerin farklı olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin daha önce elde edilen bilgilerden hareketle M2'nin yoğunlukla inşaat sektöründe çalıştığı, M4'n ise sağlık sektöründe yoğunlaştığı bilinmektedir. 1 OSGB (M9) yönetmelikteki srelerin diğer dış faktörleri dahil etmediğini ve kontrollerini bu dış faktörleri de dahil ederek bölge bazında yaptıklarını belirtmiştir. OSGB'lerinin İSG uygulamaları kontrol yöntemleri farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6. OSGB'ye Göre İSG Tedbirlerinde OSGB'lerin Yeri ve nemi

M3, M5, M6, M8, M9, M10, M11	Bedelini işveren ödediği için yaptırım gücümüz zayıflamaktadır (sistemin en önemli açığı)
M7	Gerekli ve yeterli olduğunu düşünüyorum
M1	Küçük firmaların maliyetini azaltıcı etkisi nedeni ile olumlu bir uygulama
M3, M6	Doğru bulmuyorum
M2	Bilgi belirtilmemiş
M11	OSGB'ler düzenli çalışmalı
M9	OSGB'ler eksiklikleri belirlemekten çok sorun çözen taraf olmalı
M3, M5, M6, M9, M10	Devlete bağlı çalışan uzmanlar olmalı
M1	OSGB hem sağlık hem de uzmanı bir arada sunduğu için hizmeti alan işverene zorluk olmuyor
M8	ıkış mantığı iyi niyetli ama uygulamada yaşanan sıkıntılar piyasayı olumsuz etkiliyor
M4, M9	Yetersiz ve denetimsiz

İSG alanında alınan nlemlerde OSGB'lerin yeri ile ilgili değerlendirmeler incelendiğinde olumsuz yanıtların çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir (Tablo 6). Sistemin işleyişinden kaynaklanan temel sorunların var olduğu ve bu sorunların sistemi yetersiz hale getirdiği konusunda hemfikir olmuş 7 OSGB (M3, M5, M6, M8, M9, M10, M11) mevcuttur. Bu yetersizliğin çözümü için, devlete bağlı faaliyet gösteren uzmanlar olarak çalışılması ve yapı

denetim firmalarında olduğu gibi havuz sisteminin oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. M8'in verdiği cevap diğer OSGB'lerin verdikleri cevapları destekler nitelikte olmakla beraber, uygulamadan kaynaklı sorunların sistemin sonunu getireceği düşüncesini içermektedir. İSG alanında alınan önlemlerde OSGB'lerin yer almasını doğru bulmadıklarını söyleyen M3 ve M6 firmalarının aksine M7 ise yeterli olduğu görüşündedir. Bu konuda firmaların çok farklı görüşe sahip olması; piyasada bir düzensizlik ve denetimsizlik olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. OSGB'ye Göre Hizmet Sunduğu İşletmedeki İSG Kültürü

M1, M6, M8, M11	Yasal zorunluluk olarak görülüyor
M3, M5, 7, M9	Kurumsal veya geleneksel yapıya sahip olan işletmeler arasında farklılıklar gösteriyor.
M1, M6, M11	Ne işçi ne de işveren önemsiyor. Kimse yükümlülüklerini yerine getirmiyor.
M5, M11	Masraf olarak görülüyor.
M1	İSG için bütçe ayrılmıyor.
M9, M10	Kültür oluşuyor ama zaman alacak
M2, M4	Olumlu yönde ivme var.
M1, M8	Hiçbir işletmede yok
M1	Bu konunun eğitim sistemine dahil edilmesi çok önemli

İşletmelerdeki İSG kültürünü ölçmeye yönelik sorulan soruya verilen cevaplar incelendiğinde, 4 OSGB (M1, M6, M8, M11), firmaların OSGB'yi yasal zorunluluk olarak gördüklerini belirtmişlerdir. 1 OSGB (M1) firmalarda İSG için bütçe ayrılmadığını ve konuya gerekli özeni göstermediklerini ifade ederken, bu konunun eğitim sistemine dahil edilmesi gerektiğini belirtmiştir. İSG kültürünü değerlendirmede kurumsal ve geleneksel yapıya sahip olan firmalar arasında farklılık gösterdiğini ifade eden 4 OSGB (M3, M5, M7, M9) bulunmaktadır. Gerekçe olarak ise, kurumsal firmaların yaptıkları işi ciddiye aldıklarını ve bunun için uygun ortamı sağlamaya çalıştıklarını ancak bunun çok azınlıkta kaldığını göstermişlerdir. OSGB kültürünün işletmelerde olmadığını ve İSG'nin maliyet unsuru olarak görüldüğünü dile getiren OSGB'lerin olmasına rağmen, olumlu yönde geliştiğini düşünen OSGB'ler de mevcuttur.

Tablo 8. OSGB'nin Hizmet Sunduğu İşletmelere Verdiği Eğitimler

M1, M2, M3, M5, M6, M7, M8, M9, M10, M11	Temel İSG eğitimleri
M2, M5, M8, M11	Yangın eğitimi
M4, M7	Tıbbi atık eğitimi
M4, M5, M7, M8, M10, M11	Yüksekte çalışma
M4, M5, M11	Kesici delici alet eğitimi
M5, M10, M11	Kişisel koruyucu donanımı eğitimi
M7	Kimyasallarla çalışma eğitimi
M2, M8	İlkyardım Eğitimi
M9	Makine kullanımı bakım ve onarım eğitimi
M2, M4, M7	Sağlık eğitimi

Temel İSG eğitimlerinin çoğunlukta veriliyor olması OSGB'lerin yönetmelikteki yükümlülüklerini bildikleri ve uyguladıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. İkinci sırada yüksekte çalışma ve yangın eğitimleri takip etmektedir. Diğer eğitimler arasındaki dağılım OSGB'nin hizmet vermiş olduğu firmalara göre farklılık göstermektedir.

Tablo 9. OSGB'nin Bakanlık denetiminin sıklığı ve alınan cezalar

M4, M6, M7, M8, M11	6 ayda bir defa
M5, M10	Yılda bir defa
M1	2-3 yılda bir denetim oluyor.
M2	6 ayda iki defa
M1, M2, M4, M5, M7, M11	Ceza puanı yok
M1, M4	Denetimler evrak bazlı oluyor.
M9	Düzenli bir denetleme yok
M3	Denetlenmiyoruz.
M8, M9, M10	Ceza puanı var.

Bakanlık denetimleri hakkında bilgi edinilmek amacıyla yneltiymiş olan soruya verilen cevaplar incelendiğinde önemli sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Yönetmeliğe uygun olarak denetlenen OSGB sayısı 5 olduğu gibi, yönetmelikte belirtilen süre dışında belirsiz aralıklarla denetlemenin gerçekleştiği OSGB'lerde mevcuttur. Bu verilerden hareketle Bakanlık denetlemelerinde belirli bir standardın olmadığı sonucuna varılmıştır. Denetim sonucu ceza alan 3 OSGB (M8, M9, M10) mevcutken, ceza puanı olmayan 6 OSGB (M1, M2, M4, M5, M7, M11) mevcuttur. 2 OSGB (M1, M4) ise yapılan denetimlerin evrak bazlı olduğunu belirtmektedir.

Tablo 10. OSGB alışanlarının İSG Alanındaki Yeterlilikleri

M1, M3, M5, M6, M8, M9	İş güvenliği uzmanı görevli olduğu işyerinde işleyişi bilmiyor.
M8	Hekim gerekli özeni göstermiyor
M2, M4, M7, M10, M11	Konularında yeterli kişiiler
M3	Açık ğretim mezunu olup bu işi yapan uzmanlar var. Tecrübesi ve bilgisi olamayan uzmanlar sahada yetersiz kalıyor.
M1, M9	Uzmanlık bölümleri lisans bölümleriyle aynı olmalı.
M10	Sektörün yeni olması zorluk yaratıyor
M1, M3, M5, M6, M8	Yeterli değiller.
M1	Kişiden kişiye değişir çabuk öğrenirse bu farkı kapatabilir.

İSG uzmanlarının yeterliliklerini ölçmeyi amaçlayan soru neticesinde, İSG uzmanlarının alanları dışında çalıştıklarında işyerine gerekli danışmanlığı yapamadıkları ve yönetmelikte yazan durumlar dışında sorunlara cevap veremedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Yapılan görüşme sonucu 6 OSGB'nin (M1, M3, M5, M6, M8, M9) cevabı bu görüşü destekler niteliktedir. M3 branşı bile olsa eğitimdeki farklılıktan kaynaklanan bir sorunu ifade etmiştir. Tecrübe ve bilgisi olmayan uzmanların çoğunlukta olduğunu ve gerçekten alanında fazlaca tecrübeye ve bilgiye sahip uzmanların azınlıkta kaldığını dile getirmiştir. M8 hekimlerinin gerekli özeni göstermediğini ifade ederken, İSG uzmanlarının konularında yeterli kişiiler olduklarını ifade eden OSGB'ler de mevcuttur.

Tablo 11. OSGB'nin Hizmet Sunduğu İşletmelerde Dikkatini eken Eksiklikler

M7, M8	Kişisel koruyucu donanımlar eksik.
M1, M9	Firmadan firmaya farklılık gösteriyor.
M3, M1, M8, M10	Algı eksikliği mevcut. İlerleme kaydedemiyoruz.
M2, M4	Bilgi verilmemiş
M1, M3, M8	İSG için btce ayrılmıyor.
M7, M8, M10	alışanlar ve işverenler eğitimsiz
M6	İSG alanına ait hiçbir şey yok
M11	İşçiler kimyasallarla ilgili bilgi sahibi değiller
M5	İşyerinde işlerle alakalı muhatap bulamıyoruz. Kimse sorumluluk almak istemiyor. İlerleme yavaş oluyor.
M1, M3, M8	Maliyet unsuru olarak grlyyor.
M1	Kullanılan ekipmanların periyodik muayeneleri yapılmıyor.

Tablo 11'de OSGB'lerin hizmet verilen işletmelerde göze çarpan eksiklikler ile ilgili görüşleri yer almaktadır. İşletmelerdeki algı eksikliği olmasının ilerleme yönünde engel oluşturduğunu düşünen 4 OSGB (M3, M1, M8, M10) mevcuttur. Çalışanların güvenli çalışması için verilen kişisel koruyucu donanımların işletmelerde kullanılmadığını ve bunun büyük sorun teşkil ettiğini, o alandaki tecrübelerine güvenen işçilerin bunu ihmal ettiklerini ve bu eğitimi çalışanlarda sağlamakta zorlandıklarını ifade eden 3 OSGB (M7, M8, M10) bulunmaktadır. Alınacak tedbirlerin maliyet unsuru olarak görüldüğünü, işçi ve işverenin eğitimsiz olduğunu ve İSG için btce ayrılmadığını düşünen OSGB'ler bulunduğu gibi; firmadan firmaya farklılıklar bulunduğunu düşünen OSGB'ler de mevcuttur. M1 kullanılan ekipmanların yıl bazında periyodik muayenelerinin olduğunu ve bunların işletmeler tarafından yapılmadığını bu ekipmanla çalışan personelin hayati risk taşıdığını ifade etmiştir. Yine M5 farklı bir noktaya değinerek işletmelerde sorun meydana geldiğinde muhatap bulamadıklarını işleyişin aşını yavaşladığını ifade etmiştir. M2 ve M4 bu konu hakkında bilgi vermek istememişlerdir.

Tablo 12. OSGB'nin Sunduğu Mobil Sağlık Taraması Hizmeti

M3, M7, M8	Mobil Sağlık Taraması aracı var
M1, M2, M4, M5, M6, M9, M10, M11	Mobil Sağlık Taraması aracı yok
M1, M6	zm ortaklarımızdan sağlıyoruz.
M1	Hastanelerden sağlıyoruz.
M2, M4, M5	Başka bir OSGB'den sağlıyoruz.

Tablo 12'de mobil sağlık taraması hizmeti ile ilgili soruya yönelik cevaplar mevcuttur. 8 OSGB'nin (M1, M2, M4, M5, M6, M9, M10, M11) aracının bulunmadığı, aracı olamayan OSGB'lerin ise bu hizmeti sağlamak için farklı yollar kullandıkları ortaya çıkmıştır. Hastaneden bu hizmeti sağlayan 1 OSGB (M1) mevcut iken, başka OSGB'ler ile iş birliği yapan 3 OSGB (M2, M4, M5) bulunmaktadır. 2 OSGB'nin (M1, M6) zm ortağı bulunmaktadır.

Elde edilen bilgilere göre, mobil sağlık taraması aracına sahip olmayan OSGB firmaları diğer firmaların araçlarından yararlanmaktadır. Ancak Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü 29/04/2016 tarih ve 1919 sayılı 2016/7 nolu Genelgeye ilgi tutarak yayınladığı

15/11/2017 tarihli ‘‘Gezici İSG Hizmetleri’’ konulu yazısı ile; ‘‘OSGB, İSG hizmeti için; sözleşme yapmış olduğu işyer(ler)inin çalışanları dışında başka bir kişi, kurum ve kuruluşta veya farklı bir OSGB/İSGB’ de araçlarını kısmen dahi olsa kullanamaz/kullandıramaz.’’ (Sağlık Bakanlığı, 2017) koşulunu getirmiştir. Bu durumda Eskişehir’deki OSGB firmalarının bu genelgeye aykırı davrandıkları görülmektedir.

Tablo 13. OSGB’nin Fiyat Politikası

M1, M4, M7, M11	Tehlike sınıfı ve personel sayısına göre
M11	Harcanacak emeğe göre uzman ve doktorun ulaşım süreleri göz önünde bulundurularak fiyatlama yapıyoruz
M8, M2, M9	Rakiplerimizin davranışlarına göre belirlemeye çalışıyoruz. Onların davranışlarını tahmin etmeye haberdar olmaya çalışıyoruz.
M3, M6, M5	Bilgi belirtilmemiş
M10	Piyasadaki büyük firmaları takip ediyoruz
M8	Rakiplerimizi de düşünerek teklif usulü fiyat belirliyoruz.

Fiyatların nasıl belirlendiği konusunda sorulan soru neticesinde yönetmeliğe uygun olarak tehlike sınıfı ve personel sayısına göre fiyatlarını belirleyen 4 OSGB’nin (M1, M4, M7, M11) yanı sıra, konu hakkında bilgi vermek istemeyen 3 OSGB (M3, M6, M5) mevcuttur. 4 OSGB’nin (M1, M4, M7, M11) belirttiği gibi; İş güvenliği hizmetleri için fiyatın, alışma Bakanlığı tarafından belirlenmiş tehlike sınıflarına göre çalışan kişi başına asgari hizmet süresi esas alınarak belirlenmesi gerekmektedir. Ancak ‘‘rakiplerinin davranışlarına göre fiyat belirlemeye ve onların davranışlarını tahmin etmeye, haberdar olmaya çalıştıklarını’’ ifade eden firmalar (M8, M2, M9) ile birlikte, ‘‘piyasadaki büyük firmaları takip ettiklerini’’ ifade eden firmanın (M10) da bulunduğu görülmektedir.

Fiyatı kendisinin belirlemeye çalıştığını ifade eden firmaların (M1, M4, M7, M11) piyasaya ilk giren firmalar oldukları ve hizmet verdikleri firma sayıları bakımından piyasaya hakim oldukları görülmektedir (Bkz: Tablo 1 ve Tablo 2). Diğer yandan, piyasadaki rakiplerini takip ettiklerini ifade eden firmaların (M8, M2, M9, M10) ise, kısmen daha yeni kurulmuş oldukları ve piyasada hizmet verdikleri firma sayısının düşük olduğu belirlenmiştir (Bkz: Tablo 1 ve Tablo 2).

Firmaların bu davranışları dikkate alınarak Eskişehir OSGB piyasasının tipik bir oligopol piyasası olduğu söylenebilir. Oligopol piyasasında birbirine etki edebilecek az sayıda firma olduğundan, bu piyasadaki firmalardan herhangi birinin, üretim miktarı, fiyat ya da reklam konusundaki kararı diğer firmaları yakından ilgilendirir. Dolayısıyla her bir firmanın davranışlarının rakiplerinin davranışlarına bağlı olması oligopolde piyasa dengesinin açıklanmasını oldukça güçleştirmektedir (Uzgören E., 2018: 394)

Tablo 14. OSGB'ya Göre Az tehlikeli işyerleri İçin İSG Hizmeti

M1, M3, M5, M7, M8, M10, M11	Tüm sektörler hizmet almalı
M3, M10	Yasal boşluklar var düzeltilmeli
M6, M10, M11	Tehlike sınıfları yanlış
M8	Az tehlikeli işyerlerinde son yıllardaki tehlike stres, hareketsizlik, depresyon var. OSGB'ler bu alanda geliştirilmeli ve bu gruba hizmeti bu haliyle vermeli
M2, M4	Bilgi belirtilmemiş
M9	Kesinlikle yetersiz
M1, M3, M5, M6, M7	Az tehlikeli işyerlerinde de tehlike mevcut.

alışan sayısı 50'den az olan işyerleri iş sağlığı ve güvenliği hizmetinin zorunlu olmaması ve sürenin yeni tarihte uzatılmış olması nedeniyle için profesyonellerinin konu hakkında ne düşündüklerini anlamaya yönelik hazırlanmış bir sorudur. Verilen cevaplar incelendiğinde 7 OSGB (M1, M3, M5, M7, M8, M10, M11), az tehlikeli işyerlerinde de tehlikenin olduğunu ve bu hizmetin her sektör tarafından alınması gerektiği belirtmişlerdir. Ayrıca M8 konunun başka ve yeni bir boyutuna değinerek az tehlikeli işyerlerinde yaşanan sorunları-stres, hareketsizlik, depresyon gibi- yeni tehlikeler olarak gruplamış ve OSGB'lerin bu alana da hizmet verecek şekilde geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Tehlike sınıflarının yanlış ayrıldığı öncelikle bunların düzeltilmesi gerektiğini düşünen 3 OSGB (M6, M10, M11) mevcutken, yasal olarak var olan boşlukların doldurulması gerektiğini düşünen yine 2 OSGB (M3, M10)mevcuttur. Konu ile ilgili görüş belirtmeyen 2 OSGB (M2, M4) mevcuttur.

Tablo 15. OSGB'nin Piyasanın Geleceği Hakkında düşüncesi

M1, M3, M5, M6	Piyasanın işleyişine bırakılmamalı
M1, M4, M7, M9	İyi bir denetim mekanizmasıyla çok parlak bir sektör.
M4, M5, M2	Net bir şey söylemek zor.
M10	Hizmet sektörü olması ve işverenin İSG hizmetini maliyet unsuru olarak görmesi piyasanın geleceğini olumsuzlaştırıyor.
M9	Mühendislik hizmetine dönüşürse iyi olur
M6, M11	Kalite git gide düşüyor.
M1, M8	Yönetmeliklerdeki boşluklar doldurulmalı
M11	çok vahim
M3, M4, M5	Son yıllarda iyice kötüye gidiyor. Uzman maaşları da bunun göstergesi.

OSGB piyasasının geleceği hakkında düşüncelerini sorulan bu soruda piyasanın işleyişine bırakılmaması gerektiğini düşünen OSGB sayısı 4'tür. Söz konusu olan insan sağlığı ise, bu durumun bir maliyet unsuru olarak görölmemesi gerektiği ve emeğin üzerinden kazanılan paranın yine o emek faktörünü gerçekleştiren çalışanın sağlıklı ve güvenli ortamlarda bu işlemi gerçekleştirmesi için uygun ortamın sağlanmaya çalışılması gerektiği görüşmeler sırasında OSGB yetkilileri tarafından belirtilmiştir. Piyasanın geleceği ile ilgili net bir şey söylememin zor olduğunu ifade eden 3 OSGB (M4, M5, M2) mevcuttur. M6 kalitenin git gide düştüğünü söylerken, M3, M4 ve M5 piyasanın bozulduğunun en büyük göstergesi olarak uzman maaşlarında yaşanan düşmeyi örnek vermiştir. Denetim mekanizması ile sektörün geleceğini olumlu gören OSGB sayısı ise 3'tür.

Tablo 16. OSGB'nin OSGB HİSİP Projesi Hakkında Görüşü

M1, M2, M3, M4, M6, M9, M10, M11	Bilmiyorum
M5	Kağıt üzerinde güzel ama entegratör firma yazılımları problemlidir
M8	Birkaç yıllık geçmişinin olmasına rağmen uygulamada hatalarının çok olduğunu düşünüyorum.
M5, M8, M7	Evet biliyorum
M5, M8	Gönüllü değiliz

Pilot il seçilen Eskişehir'de OSGB HİSİP projesi hakkındaki bilgi düzeyleri ölçmeye yönelik sorulan bir sorudur. Ancak cevaplar incelendiğinde proje hakkında hiçbir bilgisi olmayan 8 OSGB bulunmaktadır. 3 OSGB projeyi bildiğini ama M8 dışında hiçbirinin gönüllü olmadığı daha önceki yıllarda projenin ilk ayağını tamamladıklarını ancak sonrasında konuyla alakalı bir geleişme olmadığını ifade etmişlerdir. M8 projenin uygulamadaki hatalarından dolayı olduğunu düşünmektedir. Kağıt üzerinde iyi bir projenin olduğunu ancak sağlayıcı firmaların yazılımlarında problemlerin olduğunu ifade eden 1 OSGB bulunmaktadır. Yapılan araştırma pilot il olan şehirde bile insanların bilgi dahilinde olmadığını Türkiye'deki en büyük sorunlardan birisinin projeleri yada politikaları sürdürülebilirlik sağlayamama olduğu ortaya çıkmaktadır. Gerek devlet içindeki personelin gerekse uygulamayı gerçekleştiren firmaların denetiminin iyi derecede olmaması kaynakların etkin kullanılmaması sorunu yaratmakta ve zaten Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kıt olan kaynakların kullanım sorununu doğurmaktadır. Bu durum gelişmişlik önündeki en büyük engellerdendir.

SONUÇ

Sanayi devrimin gelişmesi ile beraber emek faktörü daha çok çalışma yaşamında bulunmaya başlamıştır. Üretimde kullanılan araç ve yöntemlerin insan sağlığına zarar vermeye başlaması bu alanda koruyucu ve önleyici önlemlerin alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Türkiye'de bu düzenlemelere ilişkin 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çıkarılmış ve işyerlerinde tüm tehlike sınıflarını içeren (A-B-C sınıfı) uzmanlar ile hekim bulundurma zorunluluğu getirilmiştir. Buradaki ncelikli amaç çalışma esnasında iş güvenliği uzmanı ile güvenli ortamın oluşturulması, herhangi bir sağlık sorununa karşı hekim müdahalesinin hemen yapılmasıdır.

Hem sanayinin gelişip teknolojinin daha çok aktif olarak kullanılmasıyla hem de küreselleşen dünya içerisinde zaman ve mekan kavramı değişmiş ve KOBİ'ler için faaliyet alanı genişlemiştir. İş sağlığı ve güvenliği alanındaki zorunluluk KOBİ bütçesinde önemli yer kaplaması ve KOBİ sayılarının bu denli artmış olması ile iş sağlığı ve güvenliği hizmetinin dışarıdan teminin n açılmıştır. Bunun sonucu olarak yaygınlık kazanan OSGB'ler özellikle KOBİ'lerde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sağlanması önemli hale gelmiştir.

Türkiye' de olduğu gibi Eskişehir'de de yıllar itibariyle OSGB sayısı artış göstermiştir. Eskişehir piyasasında yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten bu yana faaliyet gösteren firmaların piyasada hakim durumda oldukları görülmektedir.

1980 sonrası dönemde Türkiye'de yaygın büyüme politikası olarak kullanılan inşaata dayalı büyüme modeli neticesinde inşaat sektörüne yapılan yatırımlar artmıştır. Tüm Türkiye' de

olduğu gibi Eskişehir’ de bu durumun artması inşaat sektöründe İSG uygulamaları için OSGB’lerin diğer sektörlere nispeten daha fazla hizmette bulunmaları sonucunu ortaya çıkar mıştır. Keza elde edilen bulgular neticesinde ağırlıklı olarak hizmet verilen sektörün inşaat sektörü olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durumu takiben ikinci ağırlıklı sektörün sanayi sektörü olması Eskişehir’de bir tane büyük ve iki tane de kkk olmak üzere toplamda üç organize sanayi blęesine sahip olmasının olası sonucu olarak görülmektedir.

Eskişehir’ de OSGB’ler hizmet sundukları firmalara gerek eğitimler gerekse ortamın güvenliği açısından olumlu katkılarının olduğunu düşünmelerinin yanında uygulama olarak katkıda bulunamadıkları görüşüne sahip OSGB’lerin mevcut olduğu görülmüştür. Bu düşüncelerinin nedeni olarak firmaların geleneksel düşünce ve yargılarının değiştirilememesi ve devletin yaptırım mekanizmasının yetersiz oluşudur. Firmalarda İSG kültürünün olmaması OSGB ve İSG alanında büyük engeller yaratmakta ve bu algının değiştirilmesi için uğraş verilmektedir. Sadece belirli bir kesimden ziyade devletin yaptırım mekanizmasını kullanarak hem OSGB firmaları tarafını hem de işveren tarafını iyi takip edip denetlemesi gerekmektedir.

Yapılan görüşmeler neticesinde bakanlığın belirlediği süre zarfında OSGB profesyonellerinin işyerinde bulunmaya zen gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak yönetmelikteki sürenin belirlenmesinde öngörülemeyen etmenlerin varlığının göz ardı edildiğine vurgu yapılması dikkat çekmiştir. İSG uygulamaları gerçekleştirilirken kontrol işlemi sırasında tek tip bir mekanizmanın kullanılmaması yönetmelikte bu konu hakkında düzenleme olmamasından kaynaklanmaktadır.

Eskişehir’deki bazı OSGB firmalarının sistemin işleyişi ile ilgili olumsuz düşüncelere sahip oldukları belirlenmiştir. Bu durumun en önemli nedeni olarak OSGB profesyonellerinin ücretlerini işverenden alması ile yaptırım mekanizmalarının olmaması gösterilebilir. İş güvenliği uzmanının veya hekiminin yaptırımının olmaması, söylediklerinin yerine getirilmemesi sistemin amacına uygun olarak işlemesini engellemektedir. Bu haliyle OSGB firmalarının faaliyetlerinin kağıt üzerinde kalma riski taşıdığı, gerçekten amaca yönelik sonuçlar yaratamadığı söylenebilir. Tamamen zel sektörün tercihlerine bırakılan sistemin Türkiye’nin içinde bulunduğu sosyal-ekonomik yapı dikkate alındığında etkin çalışamadığı için devletin ciddi bir denetim mekanizması kurması ve İSG uzmanlarının devlete bağlı birer uzman olarak sahada görev yapmaları gerektiği değerlendirilmektedir.

İSG profesyonellerinin yönetmelikte yer alan temel İSG eğitimlerinin verilmesine zen gösterdikleri yapılan araştırma sonucunda ortaya çıkan başka bir olgudur. Temel İSG eğitimleri dışında diğer eğitimlerin farklılık göstermesi hizmet verilen firmaların ihtiyaçlarının farklı alanlarda olması sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu konuda seçilen rneklemdeki OSGB firmalarının İSG profesyonellerinin eğitim konusunda istekli oldukları gözlemlenmiştir.

İSG uzmanlarının alanları dışında çalıştıklarında işyerine gerekli danışmanlığı yapamadıkları ve yönetmelikte yazan durumlar dışında sorunlara cevap veremedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durumun temel nedeni uzmanların uzmanlık alanı dışındaki faaliyet alanlarında hizmet veriyor olmalarıdır.

OSGB HİSİP projesinde pilot il olarak seçilen Eskişehir’de OSGB firmalarının bu proje hakkında yeterli bilgilerinin olmadığı görülmektedir. Türkiye’deki en büyük sorunlardan birisinin projelerin ya da politikaların sürdürülebilirliğini sağlayamama olduğu burada da dikkati çekmektedir. Gerek kamu görevlisi personelin gerekse uygulamayı gerçekleştiren

firmaların denetiminin yeterli olmaması, kaynakların etkin kullanılmaması sorunu yaratmakta ve zaten kıt olan kaynakların israf edilmesine neden olmaktadır.

OSGB uygulamasında daha önce detaylı olarak anlatılan gezici İSG hizmet aracı büyük öneme sahiptir. Bu uygulama ile üretim devamı için çalışan personelin sağlığının ihmali önüne geçilmektedir. Her alanda olduğu gibi bu alanda da denetimin devlet eli ile sağlanması ve amacı dışına sapmalarının engellenmesi amaçlanmalıdır.

OSGB’ler ÇSGB tarafından denetlenmektedir. Ancak Eskişehir’de yapılan araştırma sonucu denetimde bir standardın sağlanamadığını göstermektedir. Denetim sıklığının neye göre belirlendiği konusunda ortak bir görüş olmaması durum ciddiyetinin göstergesidir. Oysa ki tipik oligopol piyasası özelliklerine sahip bu piyasada firmaların anlaşarak monopolleşmeye yönelmeleri mümkün olabileceği gibi, yıkıcı rekabete yönelik politikalar izlemeleri de mümkündür. Her iki olasılığın da firmalar, işverenler, işçiler ve toplum açısından olumlu sonuçlar yaratmayacağı açıktır. Bu nedenle piyasayı düzenleyici kamusal gücün etkinliğinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- AİLE ALIşMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIğI İş Sağlığı ve Güvenliği Bilgi Yönetim Sistemi <https://ibys.csgeb.gov.tr/pages.aspx?id=1> (22.10.2019).
- AİLE ALIşMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIğI İş Sağlığı ve Güvenliği Bilgi Yönetim Sistemi <https://ibys.csgeb.gov.tr/pages.aspx?id=8> (22.10.2019).
- AİLE, ALIşMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIğI - İş SAğLIğI VE GüVENLİğİ GENEL MüDüRLüğü İş Sağlığı ve Güvenliği Kayıt, Takip ve İzleme Programı İSG-KATİP <https://isgkatip.ailevecalisma.gov.tr/Logout.aspx> (22.10.2019).
- Akpınar, T., (2013), **İş sağlığı ve güvenliği**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 426-427.
- Alper, Y., (1988), “Bazı lkelerde İşçi Sağlığı İş Güvenliği Uygulamaları ve Türkiye’deki Uygulama ile Karşılaştırılması”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (37-38), 83-101.
- Aras, G. & Müslümov, A., (2002), “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları Ve zm nerileri”.
- Atalay, . (2014), **Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin zellikleri ve Türkiye’de İşverenlerin İSG Hizmet Modeli Tercihlerinin İncelenmesi**, İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi, TC alışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü; Ankara.
- Constitution of the World Health Organization, Basic Documents, Forty Fifth Edition, 2014,1.
- ÇALIşMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIğI (30/06/2012 Tarihli 28339 Sayılı Resmi Gazete) İş sağlığı ve Güvenliği Kanunu
- ÇALIşMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIğI, (27.02.2019 Tarihli 23240837-010.06.02[010.06.02]-E.10255 Sayılı 2018-1 Nolu Dış Genelge) İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü.

ÇALIşMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIğI (29/12/2012 Tarihli 28512 Sayılı Resmi Gazete) İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği

atal, M. F., (2007), “Bölgesel Kalkınmada Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Rolü”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 333-352.

iek, ., & al, M., (2016), “Dünyada ve Türkiye’de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi”, *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 106-129.

Dinler, Z., (2016), **Bölgesel İktisat**, Onuncu Baskı, *Bursa: Ekin Yayınları*.

International Labour Office, (1995) Encyclopaedia of Occupational Health and Safety <http://www.ilocis.org/documents/chpt16e.htm> (21.10.2019)

International Labour Organization (ILO), *Constitution of the International Labour Organisation (ILO)*, 1 April 1919, <https://www.refworld.org/docid/3ddb5391a.html> (21.10.2019)

Kuter, A., (2000), “Küreselleşme: Bir Değerlendirme”, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 95-102.

ORHAN, S. ÖZKAN, E. ve UYSAL, S., (2017), “Dışarıdan İş Sağlığı Ve Güvenliği Hizmeti Sağlama Modellerinden Biri Olarak Türkiye’de Uygulanan Ortak Sağlık Güvenlik Birimi Hizmetlerinin Etkinliği: rnek Bir Uygulama”, *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(3), 207-234.

OSGB Hizmet Standartlarının İyileştirilmesi Projesi, (2019) OSGB - HİSİP <http://www.osgbhisip.gov.tr/html/proje-tanitimi> (22.10.2019).

SAğLIK BAKANLIğI (29/04/2016 Tarihli 54567092 Sayılı Genelge) Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Gezici İSG Hizmetleri Genelgesi

SAğLIK BAKANLIğI (15/01/2017 Tarihli 54567092-010.07.01 Sayılı Yazısı) Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Uzgören, N., (2012), **Bilimsel Araştırmalarda Kullanılan Temel İstatistiksel Yöntemler ve SPSS Uygulamaları**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, ISBN: 978-605-5335-33-5

Uzgören, E., (2018), **Mikro İktisat Teorisi**, Merdiven Yayınları, ISBN: 978-975-8991-35-8

Vurucu, A. N., (2013), **Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bölgesel Eşitsizlik zerine Etkisi**, (Doctoral dissertation, İstanbül Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/İktisat Anabilim Dalı/Yönetim Ekonomisi Bilim Dalı: 41)